

Xocalının yastı yolu Qar yağı, basdı yolu. İstidək qaçaq

Ermənilər kasıdı yolu.
1992-ci il fevralın 29-dan 26-na keçən gecə baş verən erməni vəhşiliyinin şahidi və qurbanlarının xanından danışırıq.

Sarıxay Quliyev: Xocalıda ələ bir adamın yoxdur ki, bu faciədən zərbe almamış. Qardaşım, iki öglü, heyət yoldaş. 4 nəvəsi, iki yezməni, bir qızı - hamısı şahid oldu. Biz mayıl təpəndə də sevinirdik. O qədər xoşbəxt olurduq ki... Oğlumla məşədə bir-birimizi itirmişdik. Oğlum İnstitut tələbəsi idi. Eşlmişdi ki, mənə güllə deyib, qaçıb gəlmişdi.

Sevda Karimova: Qardaşım deddi ki, Sevda, özümü səni öldürəcəyəm. Sən erməniyə girov düşmə. Mən atamgili gətirəcəm, get sən. Mən onlardan ayrıldım, ayın bir dəstəyə düşdüm. Anamın əmisi gəlini və əmisi nəvəsi ilə keçəndə gördük ki, məşədə onları öldürüblər. Martin 21-də atamın, anamın və böyük qardaşımın meyidi gətirildilər. Amma əsir düşən qardaşımdan xəbər ala bilmədim.

Dürdana Ağayeva: O günlər çox çətin idi. Əsl müharibə yaşadıq. Xocalı blokadada olduğuna görə, əlaqələr kəsilmişdi. Aclıq idi, çörək tapı bilmirdik. Erməni imkan vermirdi bizlərə. Helikopter un torbalarnı alıb gətirdi. Hamın unu da çörəkəlişmə səxində xəmir edirdilər, aladəkaların sayına görə verirdilər. 613 nəfər bir gecədə öldürüldü. Bu 613 nəfərin içində diri-diri yandırılan da oldu, başı kəsilənlər də oldu. Erməni qəbirlərinin üstündə başı kəsilən oğlanlar oldu. Hamısı bir gecənin içində. Məşədə uşaqlar donub öldü.

Mənə çox işgəncə verdilər. Həyəcədən huşumu itirmişdim. Gödərimi açdı bilmirdim, özümde deyildim. Bir örnü bildirdim ki, əsir düşmüşük. Mən ağzımın suyu ilə kipiqlənmiş ağıdım. Oşağırdım ki, kim var orda. Bir qoca kişi uzun hürüdü salqınmandan tutdu, mənə sürüdü. 8 gün erməni əsirliyində qaldım. Qadın əsir düşməyi başqaları. Mənə səhv anırlaymı. Bir qadın əsirlikdən dənşəndə acıqəşir, çıldırır. Au, mən niyə əsir düşdüm?

Mehriban Əliyeva: Həmin vaxtı 160 nəfər öz-qəlini yoxdan keçməyə istəyənlər anadən əsas gəlib ki, biz ağdamlıyıq, sizə kömək edəcəyik. Yoldaşım başa düşüb ki, bunlar ağdamlılar deyil. Sonra başlayıblar atəş açmağa. İnsanların loqəşdiyi yere snayperlə atəş açmışdılar. Yoldaşımın dizerini qınb, cəsədinə zülm ediblər.

Nazim Hüseynov (döyüşçü): 27 il üstündən keçib, dehqən... İnsanların qışqırması, qadınların, körpələrin qışqırması... Həmişə düşüncüm, düşüncükə yüz dəfə ölüürəm. Nədən oldu, niyə oldu, niyə biz ermənilərə təkbətək qaldıq. Uşaqlarımız, qadınlarımız, qocalarımız, analarımız işgəncəyə məruz qaldı.

Soyqırım ərzində şahidlərin meyitlərinin gətirilməsində 4 nəfərlik qrup vardı, o qrupun içində mən də var idim. Mən orda nələr gördüm... Oğul var idi burma kəşlişmiş, gözərinə qışqırırdılar. Təvəkkülü adı bir kişi var idi, çətin idi. Örnün 8 yaşlı qızını gözü qəlsəyində yandırmişdilər.

"Mikayıl" loqəli Məhdi Qəhrəman Tofiq Hüseynovun qızı və soyqırımın canlı şahidi Yasəmin Həsənovə həmin döyüşə gəcəni danışır:

Biz gözəklər evdə yatırıdık, işq

yandıra bilmirdik. Aclıq idi. Çox çətin bir vəziyyət yaranmışdı. Mənim o vaxt 12 yaşım vardı. Atam Xocalı məktəbində hərbi hazırlıq müəllimi işləyirdi.

Həmin gün atam postda idi. Evimin qapısına "UAZ" markalı bir maşın gəlib, anam ələ bılıb ki, atamı. Amma onlar ermənilər idi. Anam başa düşməli həyətinə tərəf qaçanda, xalamı ni ovladıni və anamı öldürmüşdülər.

16 ildən sonra rus jurnalistinin qəhdəyi kədrində anamın ölüyünü gördüm. Mən anamı 16 il əsir bildim, ələ bildirdim ki, o, gələcək. Ham ağladım, həm sevinirdim ki, anam əsir olmayıb.

tərəfdən da soyuq və qar. Oocalar zir-zimlərdə qalıb, övladlarına yakanırdılar ki, gödəni siz. Qarın üstü ələ bil ki, qırmızı tələ idi. Hər yer qan içində idi. Qohumlarımızın anamı sağ qaldı. Biz öz 3 övladımızla böyütdük. O qədər azadlırdın təkcə atamın qəbrinə var.

Həmişə yetim sözüne nifrət edərdim, anma bilmirdim ki, bir gün mən də bele yetim qalacağam.

Səlimova Zənanə:
Bizim oğlanlarımız, heyət yoldaşlarımız postda idi. Yoldaşım qayınım ilə növbələşirdi. Həmin gecə

Yoldaşım üzünü ələ cirmişdi ki, 1 ay çöla çıxa bilmədi.

Kənd içsü içində idi. Yoldaşım dərkən Vəziil Məmmədov adı biri var idi, diki qəlxanda ürəyi tutdu. Məşəyə girdik, hər yer qan idi, ağacları yara-yara qəhdik. Məşənin ortasında hənə ağlayırdı.

Yaşlı bir nəsanın çiyində 8 aylıq körpə dayanmadan ağlayırdı. Atasını diri-diri yandırdı, anasını da öldürmüşdülər. Birdən bir "UAZ" maşını kəpəndə Əlif Hacıyev qışqırdı ki, "tez olun, yolu keçin". Keçən keçdi, arxamızda qalan insan

rində çoxlu maşınlar yığılmışdı.

Məşədən necə atırdılarsa kənddəki evləri yandırdılar. Gecə saat 11-in yansı... Göydən buz tökülür, yer su, buz, soyuq. Yığılıb qaldıq məşəyə. Məşədə də gədirin bir də gördün yarındakı yoxdur. Ya güllə dəyirdi, ya da ki, xəndəyə-zadə düşüb ölürdü. Hamıla qızma güllə dəyib, əzağılı nəvəmə güllə dəyirdi bir gün yaşadı sonra da öldü. Hamımız bir-birimizdən aralı düşdük.

Böyük qardaşım, yoldaşım və qızıyla həlak oldu. Bacərim ailesindən xəbər ala bilmədim. Kiçik qardaşım da Xocalı

Xocalı faciəsi-yandırılan körpələr, gözləri çıxarılan cavanlar...

Bibim var idi ki, aile qumamışdı. Ermənilərə əsir düşüb. Əsirlikdən qayıdınlar deddi ki, ermənilər unurmaq istəyəndə o, erməniləri soyub, ermənilər də onun ağzından güllələyiblər.

Atam iş fevralın 29-da məşədə ermənilərə əsir düşməmək üçün özünü öldürüb.

Ana var idi ki, olubuz kamerada bələsinin işgəncələrinə qulaq asırdı. Ana deyir "eşitdim ki, balamın dişini qəhdirdi".

Ələ özəlizerim var idi ki, əsirlikdə, onların dərisi soyuldu. Atamın əmisi oğlu Mehman əminin dili kəsiliblər, boğğazına zəncir bağlayıb qayıya bağlayıblar. Anası buna döbə bilmədi, ürəyi partladı.

Dayımın iki öglü sonra ürəyi partladı, öldü.

Özüm də xərcəng tapdım. Ermənilər bizi tərəfdən bizi qırdı, bir

da yoldaşım postda idi. Saat 11-12 olardı ki, yoldaşım qardaşını səslədi: "Fəiq, ermənilər bizi 4 tərəfdən ahətayə alıb".

Həmin gecə də ermənilər qəzımız, işgımız kəsilməmişdi. Təkcə mənim gəlirlik lampam yanırdı. 4-5 ayın gəlirli idim. Yoldaşım qardaşında dedi ki,

ların hamısı öldü.

Mən meyitlərin içində öz əzələrimə atırdım. Biz öz yaşlı qayınanımızı qoyub gətirdik. Onların tələyi məlum deyil. Mən də anamı itirdim.

Səadət Zeynalova: Mən qardaşımın 5 gün məşədə qalmışım. Yolu fırlandırdıq, amma tapa bilmirdik. Ancaq qar yeyirdik. Rəmin adında oğlan

linin müdafiəsi zamanı həlak oldu, heç meylitini götürə bilmədim.

Nəsidə təkcə mən qalmışam.

Ofeləy Məmmədova

Heç ağlımıza gəlməzdi ki, başımıza bələ bir faciə gələr. 1992-ci ildən hər gün atırdılar. 25-nə saat 10 dan hər yandan atırdılar. Artıq hamı evlərdən çıxıb qaçmağa başladı.

var idi. Uşağ ancaq su istəyirdi. 5 gün qardaşım uşağa təsəlli verirdi ki, bu dağı keçək su içəcəyik.

Dəli Məmmədova

Biz gözəlmişdik ki, erməni birdən bələ baş qaldırdı. Bizdə oxudular, bizdə savadlandılar, bizimlə yedilər. axırda da bizim başımıza oyun gətirdilər. 21 ögünü əxşəmtərlər bizdə Buzdağı adlanan yerə tanklar gətirdi. Bir də məşənin düzə-

Oğlum mənə çiyində ağardı. Biz atəşə tutanda qaldıq. Coxumuz itirdik bir-birimizi. Mən iki oğlumlu itirdim həmin vaxt. 25 nəfər bir tərəfdən yer uzandıq. Yanımızda bir oğlan var idi. Ailasını itirmişdi, özünü öldürmək istəyirdi. Coymadım, dedim bəlkə məşədədirlər gal, gedək. Ələ qalxıb gədirdik ki, güllə mənə öldü, ona dəydi.

Birdən kəsəmə bizləri səslədi, ələ bildik erməniləri. Çünki ermənilər azərbaycan dilini yaxşı bildikləri üçün ələvə səsləyərkə soydaşlarımızı çəldürdülər. Sonra bizi Ağdamın Güləbi kəndindən maşına qoyub aparırdılar. Bir müddədən sonra meyitlər və girovları gətirdilər. Hamı qışqırıb, ağlayırdı. Balaca qız var idi, indi də sağdı. Qorxudan əli olmuşdu. Bunları heç vaxt unutmayacağam. Bizim birinə düşmənin var, o da ermənilərdir. Mən yəzənəmi, qardaşımı itirdim, qardaşımın ailesindən xəbər ala bilmədim.

Gülər Seymürqızı

Qeyd: Xocalı şahidlərinin nəti müxtəlif multimedia vasitələrində gələcək sənədlərdən götürüldü.

